

Почуєва В. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету внутрішніх справ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Методичні рекомендації містять спеціальні завдання щодо створення ігрових ситуацій, ситуацій новизни, змагання, організації дискусій, проведення бінарних занять сумісно з викладачами профільюючих дисциплін, практичними працівниками, носіями мови, а також занять в спеціалізованих аудиторіях, що забезпечує професіоналізацію навчання засобами іноземної мови.

Ключові слова: професіоналізація, кваліфікаційні характеристики, рольова ігра, дискусія, бінарні заняття, саморозвиток.

Методические рекомендации содержат специальные задания по созданию игровых ситуаций, ситуаций новизны, соревнования, организации дискуссий, проведению бинарных занятий совместно с преподавателями профилирующих дисциплин или практическими работниками, носителями языка, а также занятия в специализированных аудиториях, что обеспечивает профессионализацию обучения средствами иностранного языка.

Ключевые слова: профессионализация, квалификационные характеристики, ролевая игра, дискуссия, бинарные занятия, саморазвитие.

Methodical recommendations contain special tasks as to role plays, competitions, discussions, binary classes with trainers of specific subjects, or practitioners, or native speakers, as well as classes in specialized auditoriums to provide professionalization by means of foreign languages.

Key words: communicative competence, project technology, intersubject links, independence, self-development.

Актуальність теми. Соціально-економічні відносини, що динамічно розвиваються, зумовлюють становлення комплексу нових вимог до рівня і змісту вищої освіти, стратегічним завданням якої є формування компетентного фахівця. В умовах сьогодення система освіти повинна формувати такі важливі якості випускника як ініціативність, мобільність, гнучкість, динамізм і конструктивність. Майбутній професіонал повинен мати прагнення до самоосвіти впродовж всього життя, володіти новими технологіями і розуміти можливості їх використання, бути здатним на самостійні рішення, вирішувати проблеми і працювати в команді, адаптуватися в соціальній і професійній сфері. [1, 8]

Постановка проблеми. Виховання такої соціально і професійно активної особи вимагає від педагогів сучасної школи застосування ефективних методів, прийомів і форм роботи. Щоб сформувати випускника компетентного в усіх потенційно значущих сферах професійної освіти і життєдіяльності, необхідно застосовувати активні методи навчання, технології, що розвивають, перш за все, пізнавальну, комунікативну і особистісну активність нинішньої молоді.

Одним з перспективних напрямів в плані вирішення задачі соціально-професійної адаптації майбутнього фахівця є здійснення компетентнісного підходу, який у разі його успішної реалізації, є засобом забезпечення студентів корисними знаннями, необхідними для успішного досягнення цілей у реальних життєвих умовах. [10, 14]

Мета статті – розглянути педагогічні умови та визначити ефективні технології вдосконалення професійно орієнтованого навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Орієнтація курсу іноземної мови на виконання професійно спрямованого навчання іноземної мови означає строгий відбір навчального матеріалу, раціонально складену систему вправ з його

засвоєння, а також визначення номенклатури вмінь та навичок, які формуються в процесі навчання.

Тексти для навчання іноземної мови повинні відповідати наступним вимогам:

- Викликати у студентів інтерес з професійної точки зору;
- Представляти собою закінчене ціле;
- Бути доступними за мовою та змістом, тобто відповідати певному етапу навчання, а саме: в плані мови – рівню мовної підготовки студентів, в плані змісту – рівню знань студентів з професії, що вивчається, що відображено в програмах з профілюючих на відповідному курсі дисциплін, і в той же час достатньо складними, примушуючи студентів при їх читанні вирішувати різноманітні розумові завдання;
- Відбивати основні стилістичні особливості літератури за фахом.

Правильно підібраний навчальний матеріал, необхідний та близький за видом діяльності майбутньому спеціалісту, який повинен мати здібність проявити свою професійну активність, пов'язану з оновленням знань, є важливим психологічним фактором, який стимулює та підтримує інтерес до вивчення іноземної мови. [5, 9]

Тематична, системно-організована добірка професійно-орієнтованих, проблемно-узгоджених та пов'язаних зі змістом занять за спеціальністю текстів, починаючи з першого етапу навчання у закладах вищої освіти, по-перше, цілеспрямовано розвиває у студентів сталу зацікавленість у вивченні іноземної мови як джерела нової інформації з фаху, а це, в свою чергу, сприяє тому, що студенти починають розглядати іноземну мову як засіб вивчення спеціальності. По-друге, у студентів виникає потреба в оволодінні іноземною мовою, так як це дозволяє вдосконалюватися в своїй спеціальності та успішно вести наукові дослідження, включаючи написання курсових та дипломних робіт, підготовку доповідей та повідомлень до конференцій, які проводяться як іноземною, так і рідною мовами, тобто змінюється відношення студентів до занять в цілому, бо значення вивчення іноземної мови визначається ступенем її

необхідності для діяльності, особливо, для найближчої діяльності, яка реально відчувається.

Предмет «Іноземна мова» перш за все, повинен забезпечувати спеціалісту доступ до зарубіжних джерел інформації, без чого в теперішній час неможлива не лише ніяка дослідницька, але в багатьох випадках і чисто практична діяльність. В умовах інформаційного суспільства важливо формувати у майбутніх фахівців вміння орієнтуватися в стрімкому потоці інформації, для чого їм необхідно оволодіти раціональними прийомами пошуку необхідної інформації, які включають:

- складання бібліографії з певної проблематики;
- встановлення інформаційної цінності джерела;
- передбачення проблем, що розглядаються, по заголовку;
- опора на ілюстративний матеріал для кращої орієнтації у відібраних джерелах;
- відбір відповідного ілюстративного матеріалу;
- використання довідкової літератури (словників, довідників, енциклопедій та ін.).

Практика свідчить, що основним джерелом професійної інформації іноземною мовою, який використовується фахівцем найбільш часто, є профільні періодичні журнали. В зв'язку з цим завдання кафедр складається з того, щоб ознайомити студентів з інформаційними та структурними характеристиками галузевих журналів, сформувати у них вміння самостійно читати тексти з фаху з ціллю, що змінюється, (перегляд, пошук необхідної інформації, ознайомлення, поглиблене вивчення) і виконувати різні види робіт з оригінальною спеціальною літературою у відповідності до завдань профільюючих кафедр (переклади, доповіді, реферативні повідомлення, анотації).

При цьому формуються вміння та навички, які конкретно вказані в кваліфікаційних характеристиках спеціаліста, наприклад, фахівець повинен володіти раціональними прийомами пошуку і використання наукової

інформації в своїй дослідницької та практичній діяльності, самостійно приймати рішення.

Активне використання відібраного матеріалу у навчально-дослідницької і наступній професійній діяльності пов'язано з вміннями його смислової обробки, до яких відносяться:

- визначення головної думки тексту;
- інтерпретація ілюстративного матеріалу;
- передбачення ходу розвитку думки автора та можливого вирішення проблеми;
- розмежування фактичної та гіпотетичної інформації;
- визначення об'єктивності, цінності, новизни інформації;
- порівняння фактів та різних точок зору, що описані в тексті;
- узагальнення інформації, що викладена в одному чи декількох джерелах;
- оцінка перспективності використання інформації в професійних цілях;
- вираження свого відношення до прочитаного.

З метою формування у курсантів цих вмінь пропонуються завдання на співставлення, узагальнення, прогнозування, які дозволяють перевірити не тільки повноту розуміння, але й глибину осмислення змісту.

Окрім вмінь пошуку та смислової обробки інформації у студентів необхідно формувати вміння письмової фіксації корисної інформації, які диференційовано проявляються в таких засобах фіксації інформації, як реферування, анотування та рецензування. [7, 2]

При навчанні реферуванню рекомендуються наступні завдання:

1. Прочитайте весь матеріал, що реферується, і ретельно розберіться в його змісті. Незрозумілі місця з'ясуйте читанням додаткової літератури іноземною чи рідною мовою. Часто буває достатньо звернутися до енциклопедичних довідників і тлумачних словників.
2. З'ясувавши зміст джерела, складіть його детальний план у називних реченнях. Наявність глав або розділів в оригіналі часто полегшує це завдання.

Називні речення, що позначають пункти плану, потім легко перетворити на розповідні речення реферату.

3. Виділіть головну думку і основні докази, що її підтверджують, в кожному розділі та запишіть їх 1-2 реченнями. Формулювання головної думки не повинно зв'язуватись формою вираження оригіналу. Мова оригіналу не повинна відволікати референта від первісного змісту уривку, так як лише в цьому випадку досягається належний ступінь компресії.

4. Обробивши таким чином весь матеріал, сформулюйте основну думку всього тексту, якщо вона не дається самим автором наприкінці статті або книги.

5. Визначивши тему та виписавши первинні дані, основні положення всього джерела, а потім послідовно головні думки та докази всіх пунктів плану і висновок автора за матеріалом в цілому (пункт, що містить висновок автора, опускається, якщо в джерелі такого немає), напишіть короткий коментар референта, вказавши:

- актуальність матеріалу;
- на кого розрахований матеріал;
- ступінь новизни матеріалу.

6. Прочитайте повний текст реферату і поєднайте його окремі пункти в загальний текст, уникаючи фрагментарності викладення і добиваючись логічного розвитку єдиної для всього матеріалу лінії.

7. Прочитайте ще раз джерело і одразу ж за цим реферат і, переконавшись у відсутності перекручень чи пропусків важливої інформації, остаточно відшліфуйте реферат, стилістично та за змістом. На цьому робота над рефератом завершується.

Іншим видом компресії є анотування. Перше практичне складання анотації проводиться методом колективної роботи викладача і студентів. Послідовно задаючи питання щодо структури анотації, викладач добивається правильного варіанту відповіді:

- Яка предметна рубрика статті?
- Яка тема анотації?

- Викладіть первинні дані статті.
- Дайте стисло характеристику джерела; при цьому студенти перелічують основні положення статті називними реченнями, а наявність підзаголовків полегшує завдання.
- Дайте критичну оцінку джерела. Якщо є час, то кращі варіанти відповідей записуються. Таким чином, студенти отримують зразок анотації.

Новою формою роботи над текстом на просунутому етапі є навчальне рецензування. Цей вид роботи є особливо актуальним в світлі нових завдань вищої школи, так як сприяє розвитку у студентів навичок самостійної дослідницької роботи. Навчання рецензуванню можна починати лише після того, як студенти оволоділи відповідним теоретичним курсом зі спеціальності. При навчанні рецензуванню студентам пред'являються моделі рецензії, відмічаються її структурно-семантичні особливості, увага звертається на ту частину, де містяться критичні зауваження.

Роботу зі складання реферату, анотації або рецензії рекомендується завершувати аналізом готового реферату, анотації чи рецензії, який проводиться колективно в аудиторії.

Важливо підкреслити, що умовою успішного формування професійних вмінь, які характеризуються творчим началом, є розробка та використання в практиці навчання ситуацій, що імітують творчу діяльність. Прикладом можуть слугувати проблемні ситуації, які повинні сприяти розвитку загальних інтелектуальних здібностей студентів, активізуючи такі психічні процеси, як пошук, аналіз, синтез, умовивід, трансформація. Завдання треба складати так, щоб прищеплювати студентам дослідницькі навички, які мають в своїй основі вміння самостійно працювати, узагальнювати дані, користуватися довідковою літературою, журналами за фахом. [13]

Розпізнавальними ознаками таких дослідницьких завдань є наступні характеристики:

- завдання повинно бути таким, щоб студент, вирішуючи його, проявляв власну пізнавальну та дослідницьку активність;

- питання, що породжуються проблемною ситуацією, повинні бути значимими для студентів;
- проблемна ситуація повинна мати властивість динамічності, тобто вирішення загальної проблеми повинно протікати в формі рішення ланцюга підлеглих проблем, які витікають одна з іншої і показують причинно-наслідкові відносини між явищами та процесами, що вивчаються.

В зв'язку зі сказаним рекомендується основне місце в практичній роботі відводити наступним технологіям.

- Створення ситуацій новизни, пов'язаних з постановкою проблем, що сприяє розвитку вміння всебічно вивчати первинні дані спеціально сформульованого завдання, а також самостійно ставити проблему. Феномен «причетності до нового» виникає в умовах постійного варіювання змісту діяльності за рахунок збагачення її новими для суб'єкта елементами.

Оскільки обробка наявної інформації передбачає виявлення в проблемі вирішеного і невирішеного, необхідні не лише актуалізація та систематизація цієї інформації, перш за все досвіду та знань, але й здібність абстрагуватися, бачити предмет або явище цілком, у всій сукупності їх зв'язків, тобто уява та прогнозування. Відповідно, вправи цієї групи повинні містити такі завдання, які б стимулювали уяву і прогнозування. Наведемо приклади деяких з них:

- які питання в межах даної проблеми вирішені автором статті;
- яких питань лише торкаються, але не вирішують в даній статті;
- які питання не згадуються автором, але повинні бути вирішені;
- прочитайте/прослухайте повідомлення і скажіть, що вам відомо про даний предмет/явище;
- що ви не знаєте про предмет або явище, що обговорюється;
- якою додатковою інформацією ви повинні володіти, щоб вирішити поставлене завдання;
- на які підзавдання можна розбити головне завдання, яке вам належить вирішити. Студентам пропонується заповнити таблицю:

Питання до тексту	Що я знаю	Що я узнав
-------------------	-----------	------------

Графа «Що я знаю» заповнюється до читання тексту, графа «Що я узнав» – після читання.

Завдання таких ситуацій повинні спонукати студентів до глибокого осмислення задачі, а також до пошуку та здобуванню нової, додаткової, уточнюючої інформації, необхідної для вирішення поставленої задачі.

– Створення ситуацій пізнавальної дискусії, котра може проводитись як на матеріалі загального, так і різних, проте однотемних, джерел інформації. Предметом обговорення може також бути екстралінгвістичний матеріал: графіки, малюнки, таблиці, схеми. Відомо, що невербальні засоби займають важливе місце в передачі інформації, тому вміння адекватно інтерпретувати невербальний компонент комунікації по відношенню до вербального оточення має першорядне значення для ефективного спілкування. З огляду на це рекомендується використовувати вправи в перекодуванні інформації. При цьому необхідно відмітити, що невербальні засоби не є в цьому випадку лише засобами візуальними. Вони дозволяють найбільш природньо здійснювати наукове спілкування мовою, що вивчається, зв'язують продуктивні та рецептивні вміння при породженні тексту. В цих вправах вимагається передавати інформацію, яка виражена невербальними засобами, вербально і навпаки. Такі вправи дозволяють сполучати навчання мови з наявними знаннями зі спеціальності, так як прийоми невербальної передачі інформації в межах певної дисципліни достатньо добре відомі студентам, які спеціалізуються в даній області. [6, 16]

Виконання перелічених форм роботи сприяє як навчанню говоріння, так і навчанню аудіювання, оскільки студенти прослуховують аудіотексти, монологи, що продукуються іншими студентами, репліки викладача, а також питання та відповіді викладача та студентів в ході бесіди.

– Створення ситуацій змагання при контролі за темою. Група ділиться на дві команди та журі (2 особи) з числа найбільш підготовлених, ерудованих та

авторитетних студентів. Командам пропонується взяти участь в «зворотному переказі», суть якого полягає в тому, що студент розповідає матеріал не безпосередньо з тексту, а після переказу його іншим студентом, причому мови чергуються. Конкретно це виглядає так: представник однієї з команд, отримавши та прочитавши матеріал, переказує його на мові, що вивчається, а представник іншої команди, отримавши таким чином зміст іноземною мовою, повинен виразити його рідною мовою або навпаки. Потім кожній команді по чергово задаються питання приблизно однакового обсягу та порівнянного характеру, на обдумування яких дається хвилина, протягом якої команда радиться і надає слово для відповіді одному з студентів. Команда може доповнювати відповідь. Якщо відповіді вичерпані, команді-супернику пропонується ввести доповнення і поправки. Потім журі вносить свої доповнення і оцінює відповіді обох команд. В ході роботи можна виділити час, для того, щоб команди самостійно задали одна одній 1-2 питання.

Далі командам можна запропонувати взяти участь в двосторонньому перекладі, основними особливостями якого є безперервне переключення з однієї мови на іншу і розмовний стиль мовлення. Ось чому головна увага при виконанні двостороннього перекладу повинна звертатись на відпрацювання навички переключення та вміння розуміти іноземне розмовне мовлення, а також на швидкість реакції «перекладача». Викладач заздалегідь складає текст бесіди двох осіб: українця і іноземця. Бесіда повинна будуватись таким чином, щоб питання задавались обома сторонами. Ту частину тексту, яка буде перекладатись українською, слід ускладнити різноманітними ідіоматичними зворотами, прислів'ями, приказками, тобто за можливістю наближувати до насиченого розмовного мовлення. Від тієї частини тексту, яка буде перекладатись іноземною мовою, цього не потребується, так як тут на перший план виступає граматики та лексика.

Коли студенти засвоять особливості організації таких бесід, їм можна по чергово доручати підготовку матеріалу для перекладу. Викладачу ж лишиться заздалегідь прокоректувати текст. На заняттях студенти, які готували

текст, є ведучими і виступають як різномовні співбесідники. Решта студентів, які не знайомі з текстом, усно перекладають їх бесіду (по черзі представники обох команд). При цьому всі студенти, які не зайняті в даний момент перекладом, письмово фіксують інформацію, що заслуховується, оскільки на завершення двостороннього перекладу 1-2 студента узагальнюють відомості, отримані з бесіди. Відповіді оцінюються за п'ятибальною системою, додавання і зауваження, заперечення та їх аргументація – десятинним дробом.

В кінці роботи підраховується підсумковий бал, до рахунку кожної команди додається цифра, що означає кількість людей, які відповідали на питання, і відражає активність та масовість участі в обговоренні проблем.

– Створення ігрових ситуацій. Вони базуються на принципі діяльнісного підходу до навчання, який передбачає активізацію розумової діяльності тих, хто навчається, в ситуаціях, максимально наближених до реального мовленнєвого спілкування з притаманними йому ознаками: емоціональністю, спонтанністю і цілеспрямованістю мовленнєвого впливу.

Студентам можуть пропонуватися ситуації, при яких вони беруть участь в дискусіях за круглим столом, проводять екскурсії університетом чи підрозділами, обговорюють виступи товаришів з окремих питань, захищають переваги свого проекту, беруть або дають інтерв'ю, тобто на заняттях створюються ситуаційно-мотиваційні умови, які змушують того, хто навчається, повідомляти або отримувати інформацію, пояснювати, доповнювати, доводити, висказувати свою думку, спростовувати, погоджуватися і т. д. [11, 15]

Головна вимога до складання ігор – це їх відповідність реальній дійсності. Установка, що пропонується студенту, повинна спонукати його до висловлювання. При цьому треба створити відповідну обстановку в аудиторії: вона повинна бути забезпечена низкою наочних посібників, які раніше слугували для введення тем, а тепер стали необхідними атрибутами для створення природньої обстановки. Студенти перетворюються на «ведучих фахівців», які за допомогою схем та графіків пояснюють суть основних

проблем своєї роботи. Вони з зацікавленістю входять у свої ролі. Мотивація особливо підвищується в тому випадку, коли той, хто навчається, виступає в ролі носія іноземної мови, наприклад, одному з студентів, який є «поліцейським з США», надається можливість розповісти про особливості поліцейської роботи в Америці. Його співбесідники – «українські поліцейські».

Рольові ігри не лише стимулюють професійно-орієнтовану розумову діяльність, але й підвищують емоційний тонус навчального процесу, створюють умови для максимального використання мовного матеріалу, що вивчається, оскільки він стає необхідним для успішної взаємодії.

Рольові ігри, в яких ставляться складні професійні завдання з невідомими для гравців рішеннями, повинні розроблятися кафедрами іноземних мов сумісно зі спеціальними кафедрами. Безумовно, ця робота потребує серйозних, проте цілком здійсненних зусиль, так як участь в подібних іграх навіть протягом відносно малого часу дає студентам не тільки мовний, але й професійний досвід, на здобуття якого в звичайних умовах знадобився би більш довгий час.

– Проведення бінарних занять з іноземної мови сумісно з викладачами профільюючих дисциплін в спеціалізованих класах (наприклад, в класі криміналістики, залі судових засідань, в класі автопідготовки). На початковому етапі в спеціалізованих класах рекомендується проводити заняття з семантизації термінології, що сприяє реалізації одного з психологічних ступенів людського пізнання – процесу уявлення як конкретної форми знань.

Після первісного ознайомлення з новою термінологією за текстами навчальних посібників заняття продовжується у відповідному спеціалізованому класі, де викладач протягом 10-15 хвилин, використовуючи вже знайомі граматичні конструкції мови, що вивчається, розкриває професійно-орієнтовану тематику. Така наочність максимально ситуатує заняття і сприяє міцному та усвідомленому запам'ятовуванню термінології та засвоєнню професійних знань.

Наступним видом роботи на занятті лексичного спрямування в спецкласі

можуть бути мовленнєві вправи. Протягом 10-15 хвилин викладач або найбільш підготовлений студент задає групі питання мовою, що вивчається, з цільовою установкою пояснити значення окремих термінів, розкрити їх суть.

Потім викладач може попросити одного з студентів описати за можливістю більш детально тему, що вивчається, в цілому. Така розповідь, на нашу думку, не може бути тривалою: через 1-2 хвилини після початку розповіді її може продовжити інший студент, потім – третій і т. д. Решта студентів при цьому можуть виступати по чергову в ролі перекладача з іноземної мови українською. Цій вправі можна приділити наступні 15-20 хвилин заняття. На цьому ж занятті доцільно відпрацьовувати вправи з розвитку у студентів навичок усного перекладу з української мови іноземною. Цьому виду вправ можна відвести час заняття, що залишився.

В якості домашнього завдання можна запропонувати письмовий переклад з української мови спеціально адаптованого тексту за темою заняття. Ступінь адаптації тексту залежить від рівня мовної підготовки студентів. Такі заняття потребують попередньої підготовки як самого викладача, так і студентів. За рекомендацією викладача іноземної мови студенти можуть звертатися за консультацією з тих чи інших питань термінології українською мовою до відповідних фахівців. Консультації з іноземної термінології надає викладач іноземної мови.

Наступною формою використання спеціалізованих класів є проведення завершальних занять за темою. Перед виходом до спецкласу студентам дається необхідна додаткова термінологія окрім тієї, яка вже була вивчена за навчальним посібником. Вона активізується в аудиторії шляхом виконання вправ з розвитку навичок двостороннього перекладу, перекладу з іноземної мови українською і з української – іноземною на слух. Вся ця попередня робота проводиться з широким використанням наочності. Після цього студентам рекомендується прочитати відповідні розділи книги і бути готовими до перекладу на слух змісту заданих розділів з української мови іноземною.

На занятті в спецкласі відпрацьовуються навички усного перекладу на

слух з іноземної мови українською і з української – іноземною. В обох випадках студенти повинні задавати викладачу питання через перекладача.

Заняття в спецкласі починається з постанови завдання іноземною мовою із забезпечення усного перекладу на слух з іноземної та української мови. Перша частина заняття зводиться до послідовного усного перекладу іноземною мовою пояснень, які фахівець дає українською мовою. Всі студенти по чергово працюють в якості перекладача. Після пояснення матеріалу українською мовою через перекладача те ж саме повторюється ще раз, але переклад вже здійснюється з іноземної мови українською.

Методика проведення сумісного заняття принципово не відрізняється від методики проведення підсумкового заняття, яке викладач іноземної мови проводить один.

Попередньо викладач іноземної мови сумісно з відповідним фахівцем складають сценарій, де узгоджуються та записуються питання, котрі будуть висвітлені в лекції, повнота охоплення матеріалу, його деталізація. Крім того, фахівець вказує літературу, яку треба рекомендувати студентам для їх самостійної підготовки до заняття. Обидва викладачі визначають наочні посібники, котрі будуть використані в ході сумісного заняття. Викладач іноземної мови, виходячи зі сценарію, організує підготовку студентів, в яку включається також і заняття, яке проводиться їм самим за вказаною вище схемою.

Проведення занять з іноземної мови в спецкласах дозволяє досягти високого ступеня ситуативності навчального процесу, що є одним з найважливіших принципів навчання іноземної мови. Такі класи дають можливість створити природню обстановку, коли в процес інтелектуальної діяльності студентів вступають одночасно декілька «каналів зв'язку», що, в свою чергу, забезпечує оволодіння в мінімально короткий час як можливо більшим обсягом знань, допомагає швидше напрацювати необхідні вміння та навички.

Важливо відмітити, що, будучи розумовою діяльністю, навчально-

виховний процес з іноземної мови сприяє розвитку образного і логічного мислення студентів. Суттєву роль при цьому відіграє не лише зміст текстів, але й сам процес занять з іноземної мови, котрий створює передумови для інтенсивної роботи мислення. Він супроводжується цілою низкою розумових операцій: спостереженням, порівнянням, аналізом, синтезом, висновком, котрі здійснюються у відношенні як мовного матеріалу, так і його змістовного боку, оскільки розуміння тексту само по собі представляє ланцюг логічних операцій: перетворення граматичних речень в логічні судження, встановлення зв'язку між окремими думками, виділення головних з них і т. д.

Застосування завдань і прийомів, що стимулюють розумову діяльність студентів, дозволяє на заняттях з іноземної мови створити передумови для формування професійно-значущих для майбутнього фахівця розумових дій та операцій, котрі виробляються при вивченні спеціальних предметів, або забезпечити додаткову практику для вже сформованих дій. [4, 17]

Насправді, професійно-значущі для майбутнього фахівця дії та операції – аналіз, синтез, співставлення, прогнозування, відновлення цілого за його складовими, висування та захист гіпотез і т. д. – органічно входять до навчально-виховного процесу з іноземної мови, процесуальна сторона якого носить аналітико-синтетичний характер і потребує використання всіх цих операцій. Ці дії, будучи спільними для творчої діяльності в будь-якій області, широко використовуються при подальшому застосуванні виленої під час читання інформації.

При цьому розвиваються увага і увага студентів, так як розуміння інформації завжди пов'язано зі здогадкою і потребує концентрації довільної уваги. Навчально-виховний процес передбачає не тільки розумову, але й мнемічну діяльність; при цьому створюються умови для дії як довільної, так і мимовільної уваги.

Важливим є і те, що, за твердженням психологів, при відповідній організації навчального процесу має місце перенос вмінь та навичок пошуку інформації, сформованих при навчанні іноземних мов, в мовленнєву діяльність

рідною мовою. Іншими словами, навчання іноземних мов сприяє розвитку у студентів якостей, передбачених кваліфікаційними характеристиками спеціалістів. [3, 12]

Згідно психологічної концепції навчальної діяльності в ході навчального процесу студенти не лише здобувають знання та вміння, але й змінюються самі, і змінюються вони в результаті виконання ними предметних дій.

Висновки. Таким чином, застосування спеціальних завдань, спрямованих на формування вмінь та навичок, котрі конкретно вказані в кваліфікаційних характеристиках спеціаліста, навчання реферування, анотування, тезування, а також створення ігрових ситуацій, ситуацій новизни, змагання, організація дискусій, проведення бінарних занять сумісно з викладачами профілюючих дисциплін, практичними працівниками, а також з носіями мови, заняття в спеціалізованих аудиторіях, – все це відкриває реальні можливості впливу на формування у студентів необхідних їм професійних якостей і вмінь через вибір і організацію дій, що пропонуються, які при викладанні іноземних мов набувають форму різноманітних вправ. Таким чином, можливо встановлення міжпредметних зв'язків не лише на рівні фактичної інформації, але й на рівні дій та операцій, що виконуються студентами. В таких умовах дисципліна «іноземна мова» сприяє вдосконаленню важливих для майбутнього фахівця якостей, розвитку самостійної розумової діяльності і активної життєвої позиції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Bhatia V.K. Analysing Centre: Language use in professional settings. Harlow, Essex: Longman, 2000.
2. Crystal D. Language and the Internet. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
3. Dickinson L. Self-instruction in Language Learning. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
4. Douglas D. Assessing Languages for Specific Purposes. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

5. Dudley-Evans T., St John M.J. *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
6. Gibson R. *Intercultural Business Communication*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
7. Grellet F. *Developing Reading Skills*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
8. Holliday A. *Appropriate Methodology and Social Context*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
9. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes: A Learning-centred approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
10. Littlewood W. *Foreign and Second Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
11. *Learning and Teaching Modern Languages for Communication*. Strasbourg: Council of Europe Press, 2000.
12. Maslow A.H. *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row, 2009.
13. McDonough J., Shaw C. *Materials and Methods in ELT*. Oxford: Blackwell, 2000.
14. Prabhu N.S. *Second Language Pedagogy*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
15. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2000.
16. Robinson P.C. *ESP: the present position*. Oxford: Pergamon Press, 2000.
17. Widdowson H.G. *Learning Purpose and Language Use*. Oxford: Oxford University Press, 2008.